

ירושלים

ירושלים 'שָׁל כַּעֲלָה' וִירוּשָׁלַיִם 'שָׁל כַּחֲטָה'

עמוס גיל, פיקיוויקי

"רק היום! רק היום! בורקס חם! עגבניות טריות!
קילו בעשר!" - אלה צלילים שאי אפשר לטעות
בהם. אדם, ירק, כתם, סגל - והכל צבעוני כל
כה, וריחני, וטרי.
הגענו לשוק!

שוק מחנה יהודה הוא שוק מרכזי בירושלים.
השוק ידוע בצבעוניותו ובאווירה המיוחדת שיש
בו. מלבד מקום מסחר, ידוע השוק גם כמקום
של חסד. ישנם מוכרים שיתנו ללקוחות מסימנים
לערוך קניות אבל לעולם לא יקחו מהם כסף,
כי המוכרים יודעים שהם עניים; ישנם אנשים
שלעולם לא יעזבו את השוק מבלי לתת צדקה
לאחד העניים שפושטים יד ברחובות; וישנם
צעירים שמתנדבים לעזור לסחב סלים לאנשים
שאינם מכירים.

השוק הזה מחבר בין אנשים, השוק הזה הוא
שוק של חסד, השוק הזה הוא ירושלים!

עֲשָׂרָה נְסִים נַעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
[...] עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רוֹחִים,
וְלֹא הָזִיק נֶחֱשׁ וְעַקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם מֵעוֹלָם,
וְלֹא אָמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם
שְׂאֵלִין בִּירוּשָׁלַיִם.
(מסכת אבות, פֶּרֶק ח, מִשְׁנָה ח)

חשבו על המשמעות של המלה 'צר' והסבירו את המשפט:
"ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים" בכמה דרכים.

האם תוכלו להזכר
במקום שהייתם בו והיה
צפוף אך הרגשתם רווחה
בלבכם?

ירושלים שלי

גם ילדים עושים חסדים.

- בחרו מעשה טוב ועשו אותו במשך שבוע.
- חשבו: מי נתרם יותר מהמעשה, הנותן או המקבל?

ירושלים

עיר הצדק ירושלים

"בית המשפט!"

כשנשמעת קריאה זו באולם הגדול, משתרר שקט. זה סימן שצריך לקום לכבוד השופטים הנכנסים. בבית המשפט העליון בירושלים יושבים חמשה עשר שופטים מכבדים ודנים במשפטים המסבכים ביותר. בית המשפט העליון משמש גם בית הדין הגבוה לצדק, ובראשי תבואת: בג"ץ. בבג"ץ דנים במשפטים לא נגד אנשים פרטיים אלא נגד רשויות המדינה (כמו הכנסת). החוק במדינת ישראל קובע שמקומו של בית המשפט העליון הוא רק בירושלים.

ואשיבה שפטיה כבראשנה, ויעציה כבתחלה אחרי כן יקרא לה עיר הצדק קריה נאמנה ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה.
(ישעיהו א, כו-כז)

במלה "אשיבה" מתאר הנביא חזרה למה שהיה בעבר. מה אפשר ללמד מכך על מצבה של העיר בזמן הנבואה?

הנביא אומר: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה", כלומר, רק כשיהיה צדק אמיתי וחקלה כלפי החלשים בחברה, תתקיים נבואתו. למה קיום הנבואה תלוי ביחס של החברה לחלשים?

גם שלמה המלך שפט בירושלים. האם אתם זוכרים ספור מספורי שלמה הקשור בעשיית צדק?

ירושלים שלי

גם בכתה ובבית הספר יש לפעמים חלוקי דעות. חשבו על מקרה כזה ונסו לכתב או לציר משפט הנערך בעקבות המקרה.

ירושלים

עיר ושקה ירושלים

המסלה הכניסה לחיים העירוניים שלנו משהו חדש, תחושה של חפש ושמה מחוץ לאבנים ומחוץ לגדרות. יש במסלה משהו שמרחיב את הלב ומשחרר.

(הרב בני לאו על פרויקט המסלה מתוך האתר 5 יחידות)

פעם הייתה רכבת מגיעה לירושלים ומסלטה עברה בין שכונות בעיר. לאחר שנים שהייתה אטית ולא יעילה, ולאחר שמסלטה לא יכלה עוד להתמודד עם הרכבות החדשות, החלט לבטל את קו הרכבת. עירית ירושלים התלבטה מה לעשות בפסי הרכבת ובתחנה הישנה והיפה, ולבסוף החלט על בניית פארק, פארק המחבר בין שכונות: שכונות יהודיות וערביות, שכונות אמידות יותר ופחות, שכונות דתיות ושכונות חלוניות. הפארק מתחבר למרכזי הספורט 'ארנה' (של הפועל ירושלים) ואצטדיון 'טדי', פארק שהוא 'ראה ירקה' בלב העיר הסואנת. היום נדמה כי המציאות בפארק עולה על כל תקוותיהם של מתכנניה: המקום שוקק חיים בכל שעות היום והלילה, אנשים נחים על המדשאות, רצים בשבילים ויושבים בבתי הקפה בתחנה הישנה, וילדים מתרוצצים על הפסים. וכלם, דתיים וחלונים, יהודים, מסלמים ונוצרים, תושבים, אורחים ותורים הופכים, ולו לרגע, לאנשי ירושלים.

● מדוע, לדעתכם, דוקא מקום כמו פארק המסלה נותן תחושה של שחרור וחפש בירושלים?

הזכרו במקום שגורם ללב שלכם להתרחב. חשבו מה גורם לכם להרגיש כך במקום הזה.

ירושלים שקלי

● נסו לדמון, לכתב או לציר את המקום שבשבילכם הוא 'ירושלים'.

ירושלים

”וילדים וילדות משחקים ברחובותיה”

בירושלים אין ים, כידוע, אבל מים - יש ויש!
קצת מתחת לחומת העיר העתיקה של ירושלים
ישנו פארק גדול וירק ושמו 'פארק טדי' על שם
טדי קולק, מי שהיה במשך שנים רבות ראש
העיר ירושלים ותרם רבות לפתוחה.

במרכז הפארק הירק ישנה מזרקה מים מיחדת
במינה. המזרקה היא בעצם מופע של אור
ומים: כשמתחילה מנגינה, מתחילים הזרנוקים
המוארים לעלות ולרדת לפי הקצב ובעצם נוצרת
מזרקה 'מרקדת'. בימי הקיץ אפשר לראות
במזרקה את ילדי ירושלים משחקים זה לצד זה
- ערבים ויהודים, חרדים וחלונים - וכלם רטבים
ושמחים.

כה אמר ה' צבאות: עד ישבו זקנים וזקנות ברחבות
ירושלם ואיש משענתו בידו מרב ימים.
רחבות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחובותיה.

(זכריה ח, ד-ה)

- פסוק זה הוא חלק מנבואתו של זכריה על עתידה הטוב של ירושלים.
- מדוע, לדעתכם, בוחר הנביא לדבר דוקא על ילדים ועל משחקים?
- מה דעתכם, האם נבואה זו התגשמה?

הנביא מאחל אריכות ימים לתושבי
ירושלים ושלום שתאפשר משחק
של ילדים וילדות ברחובותיה.
מה עוד הייתם מאחלים לירושלים?

ירושלים שלי

- עצבו פרטים ברכה לעיר ירושלים ובו האחול שלכם לעיר

ירושלים

אָזוּב וְעֵצָבֶת

פְּרוּשׁ הַמִּלָּה 'כֶּתֶל' הוּא קִיר וּבְכָל זֹאת, כְּשֵׁאוֹמְרִים 'הַכֶּתֶל' בְּרוּר לְכֹלָם כִּי מִתְפֹּנְנִים לְכֶתֶל הַמַּעֲרָבִי בִירוּשָׁלַיִם.

הַכֶּתֶל הוּא שְׂרִיד שֶׁל הַחוֹמָה הַמַּעֲרָבִית שֶׁהִקִּיפָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי. מִכֵּיּוֹן שֶׁהוּא הַקְּרוּב בְּיִתְרָה לְמָקוֹם הַמִּקְדָּשׁ, לְאַחַר חֲרָבָן הַבַּיִת הַפָּדָה הַכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי לְאַחַד הַמְּקוֹמוֹת הַקְּדוּשִׁים בְּיִתְרָה לְיִהוּדִים.

יְהוּדִים מְכַל הָעוֹלָם מְגִיעִים לְהִתְפַּלֵּל אֶל מוֹל אֲבָנֵי הַכֶּתֶל, וּמְרַגֵּשׁ לְרֵאוֹת אֶת כָּל הַמְשַׁמְרִים אֶת מִנְהַג הָעֲלִיָּה לְרַגֵּל וּמְגִיעִים מֵהָאֶרֶץ וּמְחוּ"ל לְהִתְפַּלֵּל בַּכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי. הַכֶּתֶל מְשַׁמֵּשׁ מְרַכֵּז לְתַפְלוֹת וְלַעֲצוֹת דְּתִיּוֹת, וְלְאֲרוֹעִים נוֹסְפִים כְּמוֹ הַשְּׂבָעוֹת שֶׁל חִילֵי צֶה"ל וּפְתִיחַת טָקֵס יוֹם הַזְּכוּרֹן.

הַיּוֹם נִרְאָה לָנוּ טִבְעִי לְבַקֵּר בִירוּשָׁלַיִם וּבַכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי, אֲךָ מְקוֹם הַמְדִינָה וְעַד מִלְחַמַת הַשְּׁחֵרוּהוּ, בְּמִשְׁוֹף תִּשְׁעַ עֶשְׂרֵה שָׁנִים, הַכֶּתֶל הָיָה בְשִׁלִּיטָה יְרֵדְנִית וַיְהוּדִים לֹא הִרְשׁוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו.

הָאֲגָדָה מְסַפֶּרֶת כִּי כְּשֶׁהִגִּיעָה הָעֵת לְבְנוֹת אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, קָרָא שְׁלֹמֹה לְנִצְיָגִי כָּל הָעָם וְהַכְרִיז שֶׁמִּכֵּיּוֹן שֶׁהַמִּקְדָּשׁ שִׁיךְ לָעָם כְּלוֹ, עַל כָּלָם לְהִיּוֹת שְׂתֵפִים בְּבְנִיתוֹ.

שְׁלֹמֹה חָלַק אֶת הָעֲבוּדָה בֵּין שְׂכֵבוֹת הָעָם. הִלְכוּ הָעֲשִׂירִים, רָכְשׁוּ צִיּוֹד יָקָר וְרַב, שָׁכְרוּ פּוֹעֲלִים רַבִּים וּבְנוּ אֶת חֲלָקִים בְּמַהֲרָה. וְאֵלוּ הָעֲנִיִּים, שֶׁלֹּא הָיָה בְיָדָם כֶּסֶף לְרַכֵּשׁ צִיּוֹד יָקָר וְלִשְׁכֹּר פּוֹעֲלִים שִׁיעֲבָדוּ בְּמִקְוָמָם, הִתְאַסְּפוּ כָּלָם - גְּבָרִים, נְשִׁים וְיֻלְדִים - וְהִחֲלוּ בְּמִלְאֶכֶת הַבְּנִיָּה. הָעֲבוּדָה הָיְתָה קִשָּׁה וְרַבָּה: אֵלֶּה אֲסִפּוּ צִיּוֹד, אֵלֶּה סִתְתוּ אֲבָנִים, אֵלֶּה סָחְבוּ וְאֵלֶּה הִפְעִילוּ אֶת הַמְּנוּפִים הַמְּגֻשְׁמָשִׁים. זְמַן רַב עָמְלוּ עֲנֵי הָעָם בְּבְנִית חֲלָקִים, הַכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי שֶׁל חוֹמַת הַמִּקְדָּשׁ, וּלְבִסּוּף, לְאַחַר יָמֵים רַבִּים, עָמַד הַכֶּתֶל בְּשִׁלְמוֹתוֹ.

הָאֲגָדָה מְמַשִּׁיכָה וּמְסַפֶּרֶת שֶׁכֹּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ הָרוֹמָאִים לְהַחְרִיב אֶת הַמִּקְדָּשׁ, יָרְדוּ מְלָאָכִים מְשֻׁמִּים, פָּרְסוּ כִּנְפֵיהֶם עַל הַכֶּתֶל וְאָמְרוּ: "כֶּתֶל זֶה, שֶׁנִּבְנָה בְּעִמְלָה וְנִסְפָּג בְּדַמְעוֹתֵיהֶם שֶׁל הָעֲנִיִּים, לֹא יִחָרֵב לְעוֹלָם". וְכֵן, עַל פִּי הָאֲגָדָה, נִשְׁאַר הַכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי כְּמַעֲט לְבָדוֹ, שְׂרִיד מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

- מדוע, על פי האגדה, דווקא הקיר שהקימו העניים נשאר שריד מבית המקדש?
- מה אנו חנונו יכולים ללמוד מן על קדשתו של מקום?

ירושלים שלי

- יש הנוהגים לטמן בין אבני הכתל פתקים עם בקשות.
- נסו לכתוב פתק ובו משאלה שהייתם רוצים שתתגשם.
- נסו לחשב כיצד אתם יכולים לעזור לבקשתכם להתגשם!

אז...

מה הופך את קיר האבנים בירושלים למקום מקדש? אילו מקומות קדושים נוספים אתם מכירים? האם בקרתם פעם במקום קדוש? נסו להזכר בתחושותיכם בזמן הבקרה.

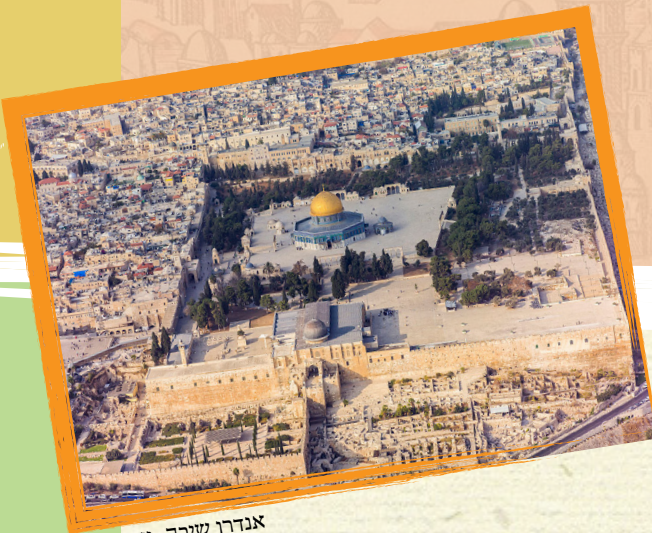

ירושלים

וְהֵי-סְ אֵינְנוּ מְלֵא... כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהֵי סְ אֵינְנוּ מְלֵא

אנדרו שיבה, ויקיפדיה

"כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהֵי סְ אֵינְנוּ מְלֵא"
(קהלת א, ז) - כָּל יִשְׂרָאֵל אֵינָם מֵתְכַנְּסִים אֶלֶּא לִירוּשָׁלַיִם
וְעוֹלָיִם בְּפַעְמֵי רְגָלִים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. וְהֵי סְ אֵינְנוּ
מְלֵא - וִירוּשָׁלַיִם אֵינְנָה מֵתְמַלֵּאת לְעוֹלָם.
(קהלת רבה א, כ)

הַר הַבַּיִת.

כָּבֵר כְּשֶׁאֹמְרִים אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם מְרַגְּשִׁים מִן
תְּחוּשָׁה מִיְחָדָת...

עַל הַהַר הַזֶּה, בְּמִזְרַח הָעִיר הָעַתִּיקָה, עֹמֵד
בְּעֵבֶר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְעַל פִּי הַמְּסַרְת, שֵׁם הוּא
יִבְנֶה מִקְדָּשׁ בְּעַתִּיד. כִּיּוֹם עוֹמֵד עַל הַהַר הַזֶּה
מִבְּנֵה מִקְדָּשׁ לְמַסְלָמִים-מִסְגָּד אֶל-אֶקְצָא.
הַהַר הַזֶּה, עַל פִּי מְסוֹרוֹת, הוּא הַמָּקוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ
נִבְרָא הָעוֹלָם וְבוֹ נִמְצְאָת 'אֶבֶן הַשֵּׁתִיָּה'-הַמָּקוֹם
שֶׁמִּמֶּנּוּ הִשְׁתַּת (בְּנֵה) הָעוֹלָם כְּלוֹ.

הַהַר הַזֶּה, עַל פִּי הַמְּסַרְת, הוּא הַר הַמְּוֹרָרָה שְׁבוּ
עָקֵד אֲבָרְהָם אֶת יִצְחָק, וּמִהַהַר הַזֶּה, עַל פִּי
פְּרִשְׁנֵי הַקּוּרְאָן, עָלָה הַנְּבִיא מוֹחַמַד הַשְּׂמִימָה.

הַמְדַרְשׁ מְדַמָּה אֶת עוֹלֵי הַרְגֵל לְנְחָלִים הַזּוֹרְמִים אֶל הַיָּם.

- בְּמָה דוּמִים עוֹלֵי הַרְגֵל לְנְחָלִים?
- נִסּוּ לְחַשֵּׁב, אִם כָּלֵם מְגִיעִים לִירוּשָׁלַיִם, מְדוּעַ אֵין הִיא מֵתְמַלֵּאת לְעוֹלָם?
- מָה מוֹשֵׁף אָנְשִׁים בְּיָמֵינוּ לְעֵלוֹת לִירוּשָׁלַיִם?

אֵילוּ בְּעִוֹת עֵלוֹלוֹת לְצוּץ כְּאֲשֶׁר
מָקוֹם קְדוֹשׁ לְכַמָּה דְּתוֹת?
הַתּוֹכְלוּ לְחַשֵּׁב גַּם עַל פְּתֻרוֹנוֹת?

ירוּשָׁלַיִם שְׁלִי

- בְּתֻקּוֹפַת הַמְּשֻׁנָּה לֹא הָיוּ כְּלֵי תְּחֻבּוּרָה, לֹא דְרָכִים סְלוּלוֹת וְלֹא אֲמֻצְעֵי תְּקֻשָׁרַת,
וְהַמְּסַע לִירוּשָׁלַיִם הָיָה אַרְוֹ וְקֻשָׁה.
- צִירוֹ אֶת רְגַע הַכְּנִיסָה לְעִיר מִבְּעַד עֵינָיו שֶׁל עוֹלָה לְרָגֵל.

ירושלים

ובלבה חומה

כשאומרים 'ירושלים' פעמים רבות עולה לנגד עינינו תמונת חומת העיר העתיקה. החומה הפכה, במוכן מסוים, לסמלה של העיר. למה יש בירושלים חומה? החומה נועדה להגן על תושבי העיר מפני חיות ושוודים. מדי ערב היו מתיצבים שומרים לרגלי החומה, ותפקידם היה לנעל את שערי העיר עם שקיעת החמה ולא לתת לאיש להכנס ולצאת מבעד לשערים. מי שנשאר מחוץ לחומה, נאלץ ללון לצדה, ומי שרצה לצאת ולא הספיק, נאלץ להשאר לילה נוסף בין החומות. החומה בנויה שכבות-שכבות, ונכרים בה כמה סגנונות בניה. כל תקופה וכל שלטון השאירו סימנים בחומה. בדרך זו, אבנים על גבי אבנים, תקופות על גבי תקופות, מספרת חומת ירושלים ספורים רבים על העיר.

מיכאל פלוטצ'וק, פיקיוויקי

- מהי חומה ומהם תפקידיה?
- בשני התצלומים יש סימן לגבול. חשבו מה ההבדל ביניהם.
- נסו לדמין מה מרגישים האנשים מכל צד.

התוכלו לחשב על חומות שאינן מוחשיות? למה הן משמשות?

ירושלים שלי

- דמינו שאתם פוגשים ילד בן תקופה קדומה ומשוחחים אתו על ירושלים. תארו בצורה בקומיקס או בכל דרך אחרת את דו-השיח ביניכם.

ירושלים

לְצֵאת מֵהַחוּמוֹת

נחלת שבועה בראשיתה

העיר העתיקה בירושלים

העיר העתיקה בירושלים - כִּמְהָ צְפוּפִים הַבָּתִּים, כִּמְהָ קְרוּבִים זֶה לָזֶה הַחֲלוֹנוֹת, נִרְאָה כְּאִלוּ עוֹד רִגַע יִגְעוּ זֶה בְּזֶה. יֵשׁ בְּקִרְבָּהּ הַזֹּאת יְחִיד וְקֶסֶם, אֲדָם גַּם קִשֵּׁי טְמוּן בְּחַיִּים בְּתוֹךְ הַחוּמוֹת.

וְאִכּוּ, לִפְנֵי 150 שָׁנָה בְּעֶרְףָּהּ הַחֲלוּ אֲנָשִׁים לְצֵאת מִחוּמוֹת הָעִיר הָעִתִּיקָה וְלָגוּר בְּסִבִּיבוֹתֶיהָ. לֹא הָיָה פָּשוֹט לְצֵאת מִהָעִיר וּמִתְחוּשַׁת הַהֲגָנָה שֶׁהֻעֲנִיקוּ הַחוּמוֹת לְתוֹשְׁבֵיהָ, אֲבָל כְּאִשֶּׁר הִתְרַבּוּ הַתוֹשְׁבִים, וְהִתְפָּרְצָה מִגַּפַת הַכּוֹלֵרָה וְעִבְרָה מִבַּיִת לְבַיִת, קָמוּ שְׁבַעַת אֲנָשִׁים וְהִחֲלִיטוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה: הֵם הִחֲלִיטוּ לְהַצְטָרֵף לְאֵלֶּה שֶׁקָּדְמוּ לָהֶם וּכְבָר יִצְאוּ מִחוּץ לַחוּמָה, וּלְהִקָּים שְׂכוּנָה חֲדָשָׁה בְּעֵצְמָם. הַשְׂכוּנָה קִבְּלָה אֶת הַשֵּׁם 'נְחֻלַת שְׁבַעַת' עַל שֵׁם שְׁבַעַת מִקִּימָה. בְּתַחֲלַת דְּרָכָה יָדְעָה הַשְׂכוּנָה וְיָדְעוּ תוֹשְׁבֵיהָ קִשֵּׁים רַבִּים, אֲדָם הַיּוֹם הַשְׂכוּנָה הַיָּא מוֹקֵד בְּלוּי בְּלֵב יְרוּשָׁלַיִם.

● הַתְּבוּנָנוּ בְּתַמוּנוֹת וְחִשְׁבוֹ: מַהֵם הַיְתָרוֹנוֹת וְהַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁל מְגוּרִים בְּתוֹךְ הַחוּמָה וּמִחוּצָהּ לָהּ?

● מֵאִילוּ חוּמוֹת יוֹצְאִים תִּלְמִידֵי בֵּית הַסֵּפֶר הַדוּ-לְשׁוֹנֵי בִירוּשָׁלַיִם?

כִּמְהָ אֲמִיץִים הָיוּ הַיּוֹצְאִים מִהַחוּמוֹת! הֵם עָזְבוּ אֶת סְבִיבְתָם הַבְּטוּחָה וְהַמְּפֹרֶת וְעָבְרוּ לְמָקוֹם חֲדָשׁ וְלֹא מִיִּשְׁב. הֵם הִתְחִילוּ הַכֹּל מֵהַתְּחִלָּה. מַה, לְדַעְתְּכֶם, נוֹלַד מֵאוֹתָהּ עֲשִׂיָה אֲמִיץָה? הַבֵּיטוּ בְּתַמוּנַת הַשְׂכוּנָה הַיּוֹם וְחִשְׁבוּ עַל הַדְּרָךְ שֶׁעִבְרָה הַשְׂכוּנָה מֵאֲז אֹתָם יָמִים רַאשׁוֹנִים.

ירושלים שלי

● אִיךָ מְרַגִּישִׁים כְּשִׁיוֹצְאִים מִחוּמָה? צִירוּ אֶת הַתְּחוּשָׁה הָעוֹלָה בְּכֶם.

ירושלים

ירושלים שלי

נחזר קצת אחורה בזמן לזמנים שבהם לא היה תנור בכל בית, ואת מאכלי השבת היו אופים כלם בתנור השכונתי. כן, תנור אחד לשכונה שלמה. ולקראת שבת, מחזה מפלא! ברחובותיה של נחלאות היו חולפים ילדים ומבגרים וסירים גדולים בידיהם, צועדים לעבר התנור השכונתי. ובסירים הגדולים מאפה אטריות, 'קוגל'. הקוגל הוא מאכל מסרתי של יהודי אשכנז.

בשכונת נחלאות גרו זה לצד זה אשכנזים וספרדים, מוגרבים ופרסים, ובאותם ימים הם לא חבבו זה את זה. מה שקרב ופתח את לבבות תושבי השכונה היה הריח, ריח התבשיל בתנור השכונתי. ולפתע החלו הנשים הפרסיות שואלות את שכנותיהן האשכנזיות איך הן מכינות את המאפה המתוק, ולאט-לאט עברו מתכונים מאוד-מאוד לא מדיקים. לאט-לאט הספרדיות החלו להכין גם הן את המאפה הריחני אך עם פחות סכר וקצת יותר חריף... והנשים הפרסיות תבלו את אותו מאפה בקנמון ריחני... וכך נולד לו הקוגל הירושלמי - גם מתוק וגם חריף וגם ריחני במיוחד, וכך נולדה גם חברות ושכנות טובה. לאחר הבשול היו טועמות זו את תבשיליה של זו, ועם הטעימות החלו מתגלגלות גם השיחות. וראה זה פלא, גם היום, כשלקל משפחה תנור משלה, חיים בשכונה אשכנזים וספרדים בשכנות טובה. והכל בזכות תנור וסירה.

רק בירושלים אפשר למצא שכונה שמרפבת מפמה שכונות. כזו היא שכונת נחלאות, המרפבת מלא פחות מ-29 שכונות! מתגוררים שם אנשים שעלו לארץ ממקומות שונים, וכך נתן למצא ספרדים וכורדים, תימנים ופרסים, אשכנזים, טורקים וסורים, ועוד רבים-רבים הגרים בשכנות אלה לאלה. שמה של אחת השכונות הוא 'שבת אחים', שם המציג את אפיה המיוחד ומרמז גם על הפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". השם הוא גם ראשי תיבות של מוצאם של תושבי השכונה: שפניולים, בגדים, תימנים, אורפלים, חלאבים, יונים ומוגרבים.

איזה יפי של ערוב יש בשכונה הזאת!
האם גם בסביבתכם יש
משפחות מכמה עדות?
מה נתן לגלות מיחסי שכנות קרובים
עם שכנים מעדות שונות?

ירושלים שלי

אחד המאפיינים של העיר ירושלים הוא מגוון האנשים החיים בה זה לצד זה. צרו תמונה ובה יצוג של מגוון האנשים החיים בירושלים.

ירושלים

”כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה”

קולות למוד נשמעים מהמבנה הגדול שבלב שכונת מאה שערים.

הנה הצעירים, רק בני שלוש וארבע שנים, יושבים בתלמוד תורה ומשננים פסוקים מהתורה ובקולותיהם מתערבבים קולות מבית המדרש הגדול. פה לומדים הבוגרים. בישיבה הגדולה נערים בני שבע עשרה מתפלפלים בלמוד הגמרא, והקולות עולים מעלה אל התקרה המעטרת... ציורים גדולים ומרשימים יש לה לישיבה. הצייר יצחק בק עטר את קירות הישיבה בציורים של אתרי נוף מארץ ישראל, של מקומות קדושים, של סמלי שנים עשר השבטים ועוד סמלים רבים ממעגל השנה. הציורים נראים חיים ממש, והאגדה מספרת שפעם הניח הצייר את כוס התה שלו על מדף מציר כי חשב שהוא אמת... היום פועל במבנה הישיבה רק תלמוד התורה לצעירים, אך קירותיה של הישיבה ספוגים בשנים רבות של למוד...

אחד מאתונה בא לירושלים. מצא תינוק אחד ונתן לו פרוטות, אמר לו: לך והבא ביצים וגבינות. כשבא אמר לו: הראני איזוהי גבינה של עז לבנה ואיזוהי של עז שחרה? אמר לו התינוק: אתה אדם זקן, הראני אתה איזוהי ביצה של תרנגולת לבנה ואיזוהי של שחרה.

(מדרש איכה רבה פרשה א, פסקה ט. עבוד מתוך ספר האגדה)

• מדוע, לדעתכם, מספר הספור דוקא על ילדי ירושלים?

הספור על ילדי ירושלים חכם ומשעשע, אך מה אפשר ללמד ממנו על היחס של ילדי העיר למבגרים או לאזרחים?

מדליה שהנפיקה האוניברסיטה העברית לכבוד יובל להקמתה

• צירו מדליה משלכם ובה ה'תורה' שאתם הייתם רוצים לראות יוצאת מיירושלים (למוד תורה, חסד, מדעים, חמלה, שלום וכו').

ירושלים שלי

ירושלים היא מקום משפנה של האוניברסיטה הראשונה שהוקמה בישראל. שימו לב לבגדים, לאיירה ולמגון האנשים שהשתתפו בטקס הנחת אבן הפנה של האוניברסיטה.

ירושלים

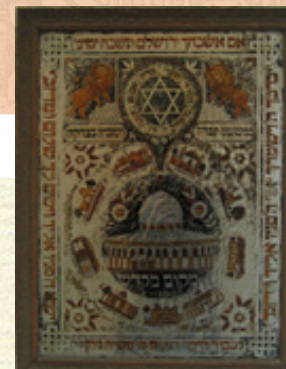

לארץ שנים רבות היתה ירושלים מקור לגעגוע בקרב יהודים מרחבי העולם. כבר בתנ"ך אנחנו מוצאים פסוקים שמדברים על העיר הרחוקה בכמיהה, והגעגוע נמשך לארץ דורות רבים. יש אומרים שהוא מגיע עד ימינו ממש...

באתיופיה צינו היהודים ביום כ"ט חשוון (חמשים יום אחרי יום הכפורים) את חג הסיגה, חג שמבטא, בין היתר, את געגועיהם לירושלים ולעם ישראל. כשזכו יהודי אתיופיה לעלות ארצה, המשיכו בחגיגות החג המסרתי, ורבים מהם מגיעים בכל שנה בחג הסיגד לטילת ארמון הנציב המשקיפה על הר הבית.

ביום החג מתמלאת הטיילת ביהודי אתיופיה הלבושים בבגדיהם המסרתיים ובמטריות צבעוניות, ובחגיגה משתפת הם מחדשים את הברית עם אלהים ועם תורת ישראל ומתפללים לאחדות עם ישראל.

"בזכרנו את ציון"

'מזרח' (1910) מאת משה בן יצחק מזרחי

בית הכנסת האיטלקי בירושלים

- לפניכם תמונות של שני מנהגים שמקומיים אותם לזכר חרבן ירושלים. מדוע, לדעתכם, חשוב כל כך לזכור את החרבן?
- התוכלו לחשב על מנהגים נוספים שמטרתם להזכיר את חרבן הבית?

חשבו מה ההבדל בין געגועים לאדם או לדמות מפרת לבין געגועים לעיר שלא ראיתם מעולם...

ירושלים שלי

- חשבו על המלה 'געגוע' ונסו לציר את התחושות העולות בכם. שימו לב לבחירת הצבעים, לבחירת חמרי היצירה ולעצמת הצויר על הדף.

ירושלים

עבר הווה ועתיד בירושלים

מעל שכונת עין כרם בירושלים שוכן הר מִיַּחַד - הר הזכרון. על ההר הזה בנויים שני אתרים חשובים. הראשון, מוזאון יד ושם להנצחת השואה ולחקר השואה, והשני, הר הרצל, בית קברות צבאי ובו גם חלקת גדולי האמה ובה קבורים מנהיגי המדינה שהלכו לעולמם. בין שני האתרים מחבר שביל ושמו 'שביל הזכרון'.

עומר גבלה, פיקיוויקי

- לפניכם תצולומים של אותו מקום משלוש תקופות שונות.
- נסו לספר את ספור המקום על פי התמונות.
- מדוע, לדעתכם, בנו מחדש את המבנה?
- מה דעתכם, האם נכון היה לשחזר את בית הכנסת שחרב?

ערכו ראיון עם הוריקם ובקשו שיספרו לכם זכרון מיחד שלהם מירושלים. האם גם לכם יש זכרון מיחד מהעיר?

ירושלים שלי

- זכרון העבר הוא בסיס לעתיד טוב יותר.
- כיצד תראה ירושלים בעתיד? נסו לציר את ירושלים העתידית שלכם.

ירושלים

אָדוֹנֵי יוֹשֵׁב הָרֵאשׁ, כְּנֶסֶת נְכַבְדָּה

ג'ושוע פקין, ויקיפדיה

מדינת ישראל זה עתה קמה וצריך היה לחוקק חקים למדינה החדשה. כתשעה חודשים לאחר שקמה המדינה, הוקמה 'האספה המכוננת' של המדינה הטרשה. בטקס פתיחת האספה השתתפו נשיא המדינה, הרמטכ"ל, הרבנים הראשיים ואנשים חשובים נוספים. אחת ההחלטות הראשונות של האספה היה שנוי שמה של האספה ל'כנסת ישראל', וזכר לכנסת הגדולה שפעלה בתקופת המשנה.

בכנסת יושבים 120 חברי כנסת (כמספר חברי כנסת הגדולה). הם נבחרים על ידי האזרחים בישראל, ותפקידם לחוקק חקים לשמירת הסדר במדינה.

בעבר שכנה הכנסת בבנין במרכז העיר ירושלים, אך לאחר שנים מספר עברה הכנסת לקרית הממשלה בשכונת גבעת רם, ובה שוכנים זה לצד זה הכנסת, בית המשפט העליון, האוניברסיטה העברית ומוזאון ישראל.

ירושלים היא מקום מושבם של נשיא המדינה, הכנסת, הממשלה ובית המשפט העליון.

(מתוך חוק יסוד: ירושלים בירת ישראל, 1980)

- מדוע, לדעתכם, נחקק חק מחיב שמקומה של הכנסת יהיה דוקא בירושלים?
- האם אתם מסכימים עם החק שהנשיא, הכנסת ובית המשפט העליון חייבים להיות בירושלים?

חשבו מה היתרונות ומה החסרונות במקומה של הכנסת בלב העיר ובמקומה בקרית הממשלה.

ירושלים שלי

בכנסת מציעים חקים הנוגעים לכל אזרחי המדינה.

- חשבו על חק הנוגע לפתה שלכם, כתבו אותו וערכו הצבעה.

האם החק שהצעתם התקבל?

(זכרו כי בנגוד לחקי הכנסת, החקים שאתם מציעים אינם מחייבים...)

ירושלים

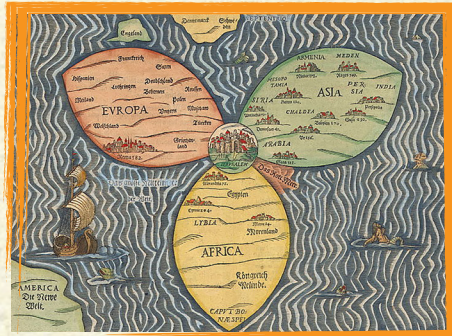

בדרך זה נתבונן בירושלים כלה ולא במקום אחד בתוך העיר. התבוננו בשתי המפות: האחת, מפה עתיקה, והשנייה, מפה שציירה בתקופתנו.

- היכן ירושלים בשתי המפות? נסו לזהות אתרים נוספים!
- מה הדמוי של ירושלים בכל אחת מהמפות?
- האם המפות מתארות את המציאות כפי שהפירו אותה מציירי המפות?
- מדוע, אם כן, בחרו למקם את ירושלים דווקא שם?

ירושלים מרכז העולם. ציר: רפי פרץ

ירושלים על הפפה

ארץ ישראל יושבת באמצעיתו של עולם, וירושלים באמצעיתה של ארץ ישראל, ובית המקדש באמצע ירושלים, וההיכל באמצע בית המקדש, והארון באמצע ההיכל, ואבן שתיה לפני הארון, שממנה נשתת העולם.

(מדרש תנחומא, פרשת קדושים, סימן י')

- צירו את העולם על פי המדרש. האם הוא דומה לעולם כפי שאתם מכירים אותו היום?
- האם, לדעתכם, בעל המדרש אכן חשב שכך נראה העולם?
- נסו לנסח את דבריו במשפט אחד.
- מה אנו לומדים מכך על חשיבותה של ירושלים בעיני בעל המדרש?

המדרש רואה בבית המקדש את מרכזה של ירושלים. בעקבות הסיוורים שלנו, האם הייתם בוחרים אתר אחר למרכזה של העיר? האם האתר הזה הוא גם מרכזה של מדינת ישראל?

ירושלים שלי

- נסו לציר מפה דמיונית של החדר שלכם. חשבו, מה תעמידו במרכז? מה תעמידו בשוליים?

